

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В. І.Вернадського
Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра журналістики

Кваліфікаційна робота

**АВТОРСЬКИЙ ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛ “МЕДІАПРАВО”:
ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ**

Мороз Анастасії Максимівни,
студентки IV курсу, групи 061-416
спеціальність: 061 Журналістика
ступінь вищої освіти: БАКАЛАВР

Науковий керівник:

Юксель Гаяна Заїрівна,
кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри журналістики.

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії: _____

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	2
1.1. Обґрунтування проєкту.....	2
1.2. Теоретична база.....	3
1.3. Мета і завдання роботи.....	7
1.4. Джерела фактів.....	8
1.5. Технічні й програмні засоби.....	8
1.6. Сфера застосування.....	9
ВИСНОВКИ.....	11
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	13
ДОДАТКИ.....	16
Додаток А.....	16
Додаток Б.....	30
АНОТАЦІЯ.....	34

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Обґрунтування проєкту

Актуальність. Проблема захисту прав журналістів в Україні після початку широкомасштабного російського вторгнення у 2022 році стає особливо актуальною темою. Війна в Україні внесла корективи в роботу журналістів, зокрема, у сферу захисту їхніх прав.

Деякі з українських журналістів змушені зупинити діяльність в умовах повномасштабного вторгнення через небезпеку, особливо на нових тимчасово окупованих територіях, адже вони працюють у надзвичайних умовах. Інші журналісти, навпаки, проводять свою професійну діяльність на лінії бойових дій, вважаючи важливою місією висвітлення подій війни для аудиторії.

Особливість даного бакалаврського проєкту «Медіаправо. Юридичні аспекти діяльності українських журналістів. Захист прав журналістів в умовах війни» полягає в фокусуванні уваги на законах України про діяльність журналістів в умовах воєнного стану. Проєктом є телеграм-канал «МедіаПраво», який містить різноманітні журналістські матеріали: інтерв'ю, замітки, рецензії.

Методика роботи над проєктом передбачає використання первинних і вторинних джерел та їх гармонійне поєднання у процесі роботи. До першоджерел належать інтерв'ю з українським юристом Катериною Таранущенко та студенткою факультету правознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка Оленою Шпак, до вторинних – наукові дослідження, а саме монографії, статті, також правозахисні звіти, журналістські роботи. Дослідження передбачає огляд нормативно-правових джерел, які закріплюють державну політику та ініціативи щодо діяльності журналістів в умовах війни.

Новизна проєкту полягає на зосередженості на професійному досвіді журналістів саме після початку російського вторгнення в Україну 2022 року та подальшій діяльності в умовах гарячої війни. На даний момент є багато

матеріалів науковців та правознавців стосовно діяльності журналістів під час повномасштабного російського вторгнення та її специфіки, ролі їхньої професійної діяльності для громадян України. Бакалаврський проєкт стане внеском у журналістську діяльність, надаючи важливу інформацію про юридичні аспекти журналістської діяльності.

Цільовою аудиторією проєкту є журналісти, працівники ЗМІ, блогери, користувачі соціальної мережі Телеграм, які цікавляться журналістською діяльністю в умовах війни, захистом прав журналістів тощо. Проєкт має на меті репрезентувати досвід журналістів, а також висвітлити юридичні проблеми даної професії. Важливо донести, що журналісти є людьми, які висвітлюють інформацію щодо подій війни, працюють в умовах загрози життю, тому дані аспекти повинні бути висвітлені для широкої аудиторії.

Проєкт реалізовано у вигляді телеграм-каналу «МедіаПраво», де подано різні журналістські матеріали. Бакалаврський проєкт є актуальним, адже він дає уявлення громадянам про те, наскільки важливою є професія журналіста під час повномасштабного вторгнення. Крім цього, робота дозволяє висвітлити юридичні аспекти, пов'язані з захистом прав журналістів, захистом в надзвичайних умовах та іншими аспектами журналістської діяльності. Новизна бакалаврського дослідження полягає в його фокусуванні на юридичних особливостях діяльності журналіста, досвіді в контексті військового російського вторгнення в Україну.

1.2. Теоретична база

Огляд існуючої літератури та джерел про юридичну діяльність журналістів, особливо під час військових конфліктів, є важливою частиною кваліфікаційної роботи. Увага в цьому розділі зосереджена на теоретичних роботах і дослідженнях, які мають відношення до цього проєкту.

Тема юридичної діяльності та захисту журналістів висвітлюється у роботах: Бондарчук А.С. “Кримінально-правова характеристика погрози або насильства щодо журналістів в Україні” [1], Демчук О.С. “Правові засади

діяльності журналістів в Україні” [3], Буряк К.М. “Злочини проти професійної діяльності журналістів в Україні: кримінально-правове та кримінологічне дослідження” [2], Жадько О. “Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки” [5], Коваленко І.П. “Правові гарантії свободи журналістської діяльності в Україні” [7], Поклонська О. “Правові гарантії журналістської діяльності” [13].

На тлі триваючого воєнного вторгнення росії в Україну важливо зазначити, що в Україні було прийнято ряд нових законів щодо діяльності журналістів та їхнього захисту: зміни до Закону «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста» [16], законопроект № 2279 «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання додаткових гарантій захисту працівникам засобів масової інформації, які працюють у районах ведення воєнних (бойових) дій та/або на тимчасово окупованих територіях України» [15].

Кожний громадянин України має право на свободу слова та вираження думок, право на збереження та використання інформації у власних цілях. При цьому інформація може передаватися як в усній, так і в письмовій формі. Здійснення цих прав може бути обмежене у випадку загрози національної безпеки та війни (воєнного стану). До прикладу, під час журналістської діяльності в період повномасштабного вторгнення є обмеження щодо публікації фото уражених об’єктів критичної інфраструктури. Крім цього, обмеження можуть бути встановлені, коли матеріал може загрожувати громадському правопорядку, а також територіальній цілісності тощо.

Сприяє захисту журналістів законна вимога про обов’язкове страхування життя та здоров’я іноземних журналістів, що є позитивним аспектом на тлі військової агресії, адже вони висвітлюють події в Україні на світовій арені і сприяють популяризації держави у світових медіа. Крім цього, в сучасних умовах кожен журналіст, який працює на місці подій, пов’язаних з військовими діями, повинен бути забезпечений спеціальними засобами захисту: шоломами,

бронежилетами, які можуть захистити від вогнепального поранення, а також мати при собі аптечку.

В Україні більшість гарантій прав журналістів регулюються різними правовими актами, але є нагальна потреба у прийнятті Закону України «Про захист професійної діяльності журналістів» [22], законопроект якого був відкликаний з розгляду Верховної Ради України. Це дасть змогу закріпити поняття «журналіст», визначити права та обов'язки журналістів, визначити гарантії захисту прав журналістів.

Окрім теоретичних досліджень, які розкривають різні концепції, зростає кількість практичних та прикладних робіт про юридичні аспекти діяльності українських журналістів та захист їхніх прав в умовах війни. Деякі з іноземних праць на цю тему: Bank J. *Careers in media law and legal journalism* [30], Carter K. *What is Journalism Legal Writing? Understanding Legal Journalism television industry* [31]. Ці роботи дають змогу скласти уявлення про соціальні та юридичні чинники діяльності журналіста та особливості діяльності під час військових дій.

Як приклад творчих проєктів, подібних до дослідження, можна навести кілька журналістських робіт, які розкривають досвід журналістів та висвітлення інформації під час війни. Наприклад, «Тут і тепер» [23] – мультимедійний проєкт *The Ukrainians*, який розповідає історії 15 журналістів і висвітлюють події повномасштабного вторгнення. «Медіарій» [24] – проєкт, який розроблений для журналістів з метою забезпечення діяльності під час військових подій. Роботи демонструють розвиток мультимедійної журналістики в період війни.

Для збору інформації для бакалаврського проєкту на тему «Медіаправо. Юридичні аспекти діяльності українських журналістів. Захист прав журналістів в умовах війни» були використані також різні регіональні джерела інформації, у яких описувались різні аспекти журналістської діяльності під час війни. Серед них: АрміяINFORM, Інститут Масової Інформації (ІМІ). За допомогою цих ресурсів було обрано актуальні теми для написання заміток, а також дані джерела послугували вдалим прикладом дослідження питання захисту прав журналістів.

Використовуючи поєднання первинних, опублікованих і вторинних джерел, проєкт мав на меті представити всебічний погляд на тему. Використання першоджерел, таких як інтерв'ю з українськими респондентами, додає унікальний та особистий погляд на цю тему, тоді як використання інших джерел забезпечує достовірність і точність інформації, представленої в цьому бакалаврському проєкті.

Створення телеграм-каналу «МедіаПраво» стало основою журналістського проєкту, спрямованого на висвітлення юридичних аспектів діяльності українських журналістів, особливо в умовах війни. Канал є інформаційною платформою для надання актуальних знань та підтримки щодо прав і обов'язків журналістів.

Основний акцент зроблено на публікацію матеріалів, що пояснюють юридичні нюанси роботи журналістів, включаючи захист прав та безпеку в умовах війни. Крім текстових матеріалів, створено фото- та відеоконтент, який підсилює текстову інформацію та робить канал більш привабливим і зручним для сприйняття. Використання візуальних матеріалів допомогло підвищити інтерес аудиторії та забезпечити краще розуміння складних юридичних питань.

Просування телеграм-каналу «МедіаПраво» стало наступним важливим етапом проєкту. Авторка працювала над залученням підписників через різні канали комунікації, включаючи соціальні мережі та співпрацю з медіа-платформами. Особлива увага приділялася взаємодії з аудиторією, відповіді на питання та отримання зворотного зв'язку, що допомогло побудувати відносини з підписниками, засновані на довірі.

Результатом виконаної роботи стало створення інформаційної платформи, яка забезпечує журналістів необхідною юридичною інформацією та підтримує їх у складних умовах війни. Телеграм-канал «МедіаПраво» може стати корисним ресурсом для багатьох представників медіа-сфери, сприяючи підвищенню їхньої обізнаності та захищеності у професійній діяльності. Підсумовуючи огляд теоретико-методологічної літератури та прикладних робіт, які стосуються

висвітлення юридичних аспектів діяльності журналістів під час війни та їхнього захисту, спираючись на ці джерела, зазначимо, що робота має на меті надання досвіду журналістів, внесок у науковий та громадський дискурс журналістики.

1.3. Мета і завдання роботи

Мета авторського проєкту – висвітлити юридичні особливості діяльності журналістів під час війни, дослідити механізми захисту журналістів, представити комплексне уявлення про юридичні аспекти діяльності українських журналістів, захист прав журналістів в умовах війни.

Завдання:

1. Зібрати дані про законодавчі проєкти про юридичні аспекти діяльності українських журналістів, захист прав журналістів в умовах війни.
2. Дослідити вплив масштабного російського вторгнення, що триває в Україні, на особливості юридичного аспекту діяльності журналістів у висвітленні інформації.
3. Створити телеграм-канал «МедіаПраво» та написати відповідні матеріали про юридичні аспекти журналістської діяльності.
4. Створити фото-базу для телеграм-каналу.
5. Наповнити телеграм-канал матеріалами.
6. Провести просування телеграм-каналу серед інших та зробити його популярним.

У процесі реалізації проєкту було написано:

- 2 інтерв'ю з українськими респондентами;
- 7 заміток, пов'язаних з юридичними аспектами діяльності журналістів;
- 1 рецензія на фільм “Повстання Штатів”.

Об'єктом даної прикладної кваліфікаційної роботи є правова специфіка діяльності журналістів, які працюють в Україні під час широкомасштабного російського вторгнення в Україну.

1.4. Джерела фактів

У створеному телеграм-каналі **використовуються** різні журналістські жанри, серед яких: інтерв'ю, рецензія, замітка та ін., що представляють юридичні аспекти діяльності українських журналістів, захист прав журналістів в умовах війни.

Для створення матеріалів були використано такі джерела фактів:

- Катерина Таранущенко, юристка;
- Олена Шпак, студентка юридичного факультету Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка.

1.5. Технічні й програмні засоби

Виконання творчого проєкту залежало від використання сучасного відео-, аудіо-, фото- та комп'ютерного обладнання, а також ефективної організації виробничого процесу. Для забезпечення якісного виробництва контенту були використані різні технічні і програмні засоби.

Для запису інтерв'ю використовувався iPhone 13 – разом із бездротовими мікрофонами, сумісним з телефоном та комп'ютерами/ноутбуками Android. Крім того, професійний бездротовий петличний мікрофон використовувався при записі інтерв'ю, що дозволяє записувати якісні аудіо.

Для обробки інформації в проєкті використовувався ноутбук HP EliteBook 2018 на платформі Windows, оснащений спеціалізованим програмним забезпеченням Microsoft Word для створення та редагування текстових матеріалів. Для створення та редагування телеграм-каналу також використовувався ноутбук.

Для створення окремих візуальних медіа для каналу «МедіаПраво» були застосовані можливості нейромережі «Bing» від компанії Microsoft. Також за допомогою програми Canva, був розроблений веб-сайт задля публікації занадто об'ємних матеріалів, розмір вмісту яких не підтримувався мережею Telegram.

1.6. Сфера застосування

Практична цінність полягає в можливості представлення через телеграм-канал важливих матеріалів, адже у даній соцмережі є багато користувачів. Проєкт представлено із можливістю подальшого поширення через канали соціальних мереж та інші платформи.

Бакалаврський проєкт має значну практичну цінність, оскільки розкриває проблематику захисту прав журналістів в умовах війни та кризових ситуацій. Він може принести користь як науковому співтовариству, доповнивши дослідження цієї проблеми, так і практично, допомагаючи розробити рекомендації для політики та практики захисту прав журналістів. Тема має актуальний і суспільно-важливий характер, оскільки забезпечення свободи та безпеки журналістів є важливим елементом функціонування демократичного суспільства, а також забезпечення громадянських прав і свобод. Така робота може привернути увагу до проблеми і сприяти поліпшенню умов праці журналістів, а також забезпечити інформаційну базу для подальших досліджень у цій сфері.

Бакалаврський проєкт структуровано наступним чином:

- 1) Вступ.
- 2) Зміст проєкту складається з таких матеріалів:
  - Інтерв'ю з юристами стосовно правових особливостей діяльності журналістів та поширення інформації:
    - *«Після повномасштабного вторгнення росії в Україну моє ставлення до ЗМІ змінилося», - Олена Шпак;*
    - *«Авторські твори захищені законом, навіть від ШІ, але надихатись чужими творами не заборонено...», – Катерина Таранущенко.*
  - Журналістські замітки, які висвітлюють різні аспекти діяльності:
    - *«Авторське право на музику та скандал на Євробаченні-2024: чому українських зірок все частіше підозрюють у плагіаті?»;*
    - *«Чому не можна завантажувати фото та відео з інтернету у власні соцмережі: міфи та реальність»;*

– *«Авторське право та штучний інтелект: чому використання нейромережі порушує авторські права?»*;

– *«Правове положення журналіста в Україні: де межа журналістських розслідувань?»*;

– *«Захист інтелектуального права: чи можна використовувати чужі матеріали у власних цілях?»*;

– *«Законодавче регулювання видавничої справи в Україні: суперечності та виклики»*;

– *«Правові аспекти функціонування інформаційних агентств в Україні»*.

● **Рецензія:**

– *«Моторошні реалії воєнної журналістики: рецензія на фільм «Повстання Штатів»*.

У сукупності дані матеріали дозволяють репрезентувати реальну картину особливостей діяльності журналіста у юридичному аспекті.

ВИСНОВКИ

Головна мета бакалаврського проєкту «Медіаправо. Юридичні аспекти діяльності українських журналістів. Захист прав журналістів в умовах війни» – надати уявлення про правову діяльність та захисту прав журналістів в умовах війни – була досягнута. Проєкт пролив світло на юридичні фактори, які впливають на діяльність українських журналістів в умовах повномасштабного вторгнення.

У роботі над проєктом виконані поставлені завдання, серед яких збір даних про нормативно-правові акти щодо юридичних аспектів діяльності українських журналістів, захист прав журналістів в умовах війни, дослідження впливу масштабного російського вторгнення, що триває в Україні, на проблему захисту журналістів, написання відповідних матеріалів про юридичні аспекти журналістської діяльності.

Дослідження показали, що масштабне російське вторгнення суттєво вплинуло на діяльність журналістів, створивши нові виклики та загрози, а також змінило підходи до висвітлення інформації в соціальних мережах.

В рамках проєкту створено телеграм-канал «МедіаПраво», що став платформою для публікації матеріалів про юридичні проблеми журналістської діяльності. Канал наповнено текстами, які охоплюють ключові правові питання, фотоматеріалами, що підвищують його привабливість та інформативність, сприятимуть його популярності серед цільової аудиторії. У результаті сформовано цілісне уявлення про юридичні аспекти діяльності українських журналістів, особисту боротьбу та виклики, з якими вони стикаються у професійній діяльності під час війни. Охоплено цільову аудиторію проєкту – мешканців України віком від 18 до 60 років.

Проєкт підкреслив стійкість і наполегливість українських журналістів перед лицем труднощів та життєвої небезпеки, представив життєвий досвід у переконливий і змістовний спосіб. Слід зазначити, що потрібні подальші дослідження досвіду журналістів у юридичному аспекті, щоб окреслити усі суперечливі питання у даній галузі.

Крім вищесказаного, проєкт також виявив різноманіття діяльності

журналістів під час військового стану, проблему надання гарантій їхньому захисту, тощо. Визначена потреба в більшій обізнаності та освіті про юридичні аспекти діяльності, про вплив наявного конфлікту в Україні на медіасферу. Показано, що багато людей не усвідомлюють викликів, з якими стикаються журналісти, і що існує потреба у більшому розумінні їхньої ситуації.

Загалом проєкт сприяв кращому розумінню досвіду українських журналістів, а також підкреслив необхідність продовження досліджень і підтримки цієї категорії громадян.

Проєкт підкреслив необхідність надання урядами країн та громадськими організаціями більш комплексної підтримки українським журналістам, включаючи безпеку та захист життя та здоров'я. Проєкт «Медіаправо. Юридичні аспекти діяльності українських журналістів» надав об'єктивну інформацію про досвід українських журналістів у контексті військових конфліктів, відзначив важливість правового захисту для журналістів у надзвичайних умовах і підкреслив проблеми доступу до інформації та роботи медіа в умовах війни.

Дослідження виявило критичну роль соціальних мереж та підтримки громади в роботі українських журналістів, а також визначило проблеми, з якими останні зіштовхуються під час виконання своєї професійної діяльності в умовах війни. Йдеться про важливість точного та об'єктивного представлення інформації з боку медіа у формуванні суспільного сприйняття подій та роботи журналістів.

Для подальшого покращення умов роботи журналістів в умовах війни та забезпечення їхнього правового захисту рекомендується продовження дослідницьких та юридичних зусиль. Спрямованість на розвиток правового середовища та підтримка журналістського середовища відіграють важливу роль у забезпеченні свободи слова та доступу до інформації в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондарчук А.С. Кримінально-правова характеристика погрози або насильства щодо журналістів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2019. 269 с.
2. Буряк К.М. Злочини проти професійної діяльності журналістів в Україні: кримінально-правове та кримінологічне дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ун-т держ. фіскальної служби України. Дніпро, 2018. 245 с.
3. Демчук О.С. Правові засади діяльності журналістів в Україні. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_37038 (дата звернення: 10.05.2024).
4. Довгань О. Теоретичні засади професійної діяльності журналістів. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2019. № 1. Том 17. С. 117–121.
5. Жадько О. Гібридна війна і журналістика. *Проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
6. Журналістська етика [за ред. В. Мостового, В. Різуна]. Київ : ТзОВ «ЗН УА», 2014. 224 с.
7. Коваленко І.П. Правові гарантії свободи журналістської діяльності в Україні. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2012. Вип. 38. С. 232–240.
8. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
9. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 11.05.2024).
10. Офіційна сторінка Законодавства України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 10.05.2024)
11. Павликівський В.І. Особливості кваліфікації перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2015. № 15(2). С.

109-112.

12. Поклонська О. Права та обов'язки журналіста як основа ефективного функціонування ЗМІ. *Форум права* : електрон. наук. фах. вид. Харків, 2017. № 3. С. 166–171. URL: irbis-nbuv.gov.ua (дата звернення: 10.05.2024).
13. Поклонська О. Правові гарантії журналістської діяльності. *Проблеми законності*. Харків, 2017. Вип. 139. С. 31 - 42.
14. Правові гарантії захисту журналістів в Україні. *Фахівці системи БПД консультують*. URL: <https://legalaid.gov.ua/novyny/pravovi-garantiyi-zahystu-zhurnalistiv-v-ukrayini-fahivtsi-systemy-bpd-konsultuyut/> (дата звернення: 10.05.2024).
15. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання додаткових гарантій захисту працівникам засобів масової інформації, які працюють у районах ведення воєнних (бойових) дій та/або на тимчасово окупованих територіях України в редакції від 01.01.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2382-20#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
16. Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста: Закон України в редакції від 31.03.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
17. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні від 16.11.1992 № 2782-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (дата звернення: 10.05.2024).
18. Про інформаційні агентства: Закон України від 28.02.1995 № 74/95-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.05.2024).
19. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року N 2657-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 10.05.2024).
20. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації:

- Закон України від 23.09.1997 р. № 539/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.05.2024).
21. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21.12.1993 № 3759-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3759-12> (дата звернення: 10.05.2024).
22. Проект Закону України “Про захист професійної діяльності журналістів” від 12.06.2008 № 2636 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF21800A> (дата звернення: 10.05.2024).
23. Проект “Тут і тепер” URL: <https://journalistsatwar.gongadzeprize.com.ua/>
24. Проект “Медіарій” URL: <https://mediamaker.me/category/environment/>
25. Протидія перешкоджанню законній професійній діяльності журналістів в Україні : методичні рекомендації. Київ, 2017. 128 с.
26. Сайт Європейської Федерації журналістів. URL: <http://europeanjournalists.org> (дата звернення: 10.05.2024).
27. Сайт Незалежної медіа-профспілки України. URL: <http://nmpu.org.ua> (дата звернення: 10.05.2024).
28. Слінько Т. М. Міжнародно-правові гарантії реалізації права людини і громадянина на інформацію. *Наше право*. 2013. №12. С. 142–148.
29. Старкова Г.В., Яресько К.В., Афанасьєва О.М. Етичні засади діяльності журналіста традиційних і нових медіа. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71) № 6 Ч. 3. 2021. С. 177–181.
30. Bank J. Careers in media law and legal journalism. *Job Bank. Law & Journalism*. URL: cubreporters.org/legaljournalism.html (accessed: 11.05.2024).
31. Carter K. What is Journalism Legal Writing? *Understanding Legal Journalism television industry*. URL: smtel101.com/article.cfm/what_is_journalism_legal_writing.htm. (accessed: 11.05.2024).
32. Nordenstreng K., Topuz H. *Journalist: Status, Rights and Responsibilities*. Prague, 1989. 320 p.

ДОДАТКИ

Додаток А. Журналістські матеріали телеграм-каналу “Медіаправо”.

Авторське право на музику та скандал на Євробаченні-2024: чому українських зірок все частіше підозрюють у плагіаті?

Жанр: Замітка

Дата публікації: 10.04.2024

Вже 11 травня світ дізнається імена переможців міжнародного пісенного конкурсу. На Євробаченні дуже серйозно ставляться до теми плагіату, тому учасники проходять ретельну перевірку. Не так давно у плагіаті звинуватили і учасників нацвідбору Євробачення-2024. Пісню гурту «Nahaba» Glass порівнювали з творчістю російського гурту «t.A.T.u», що посів третє місце у фіналі конкурсу «Євробачення-2003» у Ризі. Самі музиканти так відреагували на звинувачення у своїх соцмережах: «Насправді дуже шкода, що так багато українців тримають в голові руснявський контент. Дуже сумно, що один російський гурт у цьому стилі може перекрити сотні різних проєктів, що представляють такий жанр по всьому світу».

У музичному українському просторі зірок щоразу частіше звинувачують у плагіаті. Насамперед, слід зазначити, що плагіат – це крадіжка матеріалу у справжніх власників або авторів. Музичним плагіатом називають використання тексту пісень чи музики без згоди авторів. При цьому такою крадіжкою вважається як використання окремих частин пісні чи музики, так і цілої музичної композиції. Артем Пивоваров, Анна Трінчер, Оля Полякова та ще багато зірок були у центрі скандалів, пов’язаних з авторським правом.

Декілька років тому у скандалі, пов’язаним з плагіатом, звинувачували Олега Винника, який наразі призупинив свою музичну діяльність. Агенція УНІАН стверджувала, що співак плагіатить пісні Лари Мелтемі. Після цього було проведено спеціальну експертизу, яка спростувала наклеп, а сам артист сказав з цього приводу: «Якщо є претензія – потрібно вирішувати питання в суді. Це нормальний європейський підхід. Я чесний артист, сам пишу слова і музику, і сам її виконую».

Плагіат помітили і у пісні Наді Дорофєєвої «Gorit», шанувальники якої стверджували, що мотив пісні нагадує сингл «Mathematics» англійської співачки

Little Boots. У коментарях під відеокліпом неодноразово написали ряд коментарів типу «Так-так, приспів Дорофєєва здерла».

Виконавець Віталій Козловський взагалі не має права виконувати власні хіти після непорозумінь з продюсером Ігорем Кондратюком. Відповідно, кожен раз, коли співак виконував заборонені пісні, він порушував авторські права, за що довелося сплатити немалий штраф.

У світлі таких скандальних випадків, пов'язаних з плагіатом, представники музичної індустрії України намагаються знайти способи боротьби з плагіатом. Найкращим рішенням для виконавців на сьогоднішній день є угода з з музичним лейблом, який бере на себе усю відповідальність за їхню музичну діяльність. Головне – прочитати усі умови, прописані дрібним шрифтом, аби пізніше не втратити право на виконання власних пісень.

Чому не можна завантажувати фото та відео з інтернету у власні соцмережі: міфи та реальність

Жанр: Замітка

Дата публікації: 10.04.2024

Питання публікації фото та відео з інтернет-ресурсів є досить актуальним, адже мільйони користувачів у світі та в Україні щодня завантажують фото та відео, щоб використати їх у власних цілях. Тим не менш, використання чужих матеріалів дорівнює порушенню авторського права. Аби запобігти цьому, кожен користувач повинен знати, як опублікувати чуже фото та відео, щоб не опинитися у центрі скандалу, пов'язаного з плагіатом.

На сьогоднішній день багато людей виражають помилкові судження щодо можливості публікацій. Нижче подано найбільш поширені міфи, пов'язані з публікацією фото та відео.

1. Якщо фото/відео завантажено в мережу Інтернет, воно знаходиться у відкритому доступі і його можна використовувати у власних цілях.
2. Якщо фото/відео опубліковано в інстаграмі, фейсбуці чи у будь-якій іншій соцмережі, то його можна вільно використовувати без порушення авторських прав.

3. Якщо під фото/відео не зазначено особистих даних автора, то на них не поширюється авторське право і його можна використовувати у власних цілях.

4. Якщо ви зробили фотосесію у фотографа, то авторське право на матеріали належить виключно вам.

Дані факти – помилкові, адже у будь-якому випадку фото/відеоматеріали знаходяться під охороною авторського права.

Відповідно, потрібно володіти правами на їх публікацію чи використання у власних цілях, адже порушення авторського права карається відповідно до Статті 176 Кримінальним кодексом України: «Порушення авторського права і суміжних прав караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий термін».

Неприємна ситуація з порушенням авторських прав на фото трапилась у Києві зовсім недавно. Кав'ярня використала для своєї реклами фото чоловіка арабської зовнішності: зображення було на сайті, на стенді та купонах на знижку на каву. До суду звернувся чоловік, який стверджував, що він володіє авторськими правами на дане фото і не давав дозволу на публікацію. У результаті звернення Шевченківський райсуд Києва присудив грошову компенсацію у сумі 362 тис. гривень за порушення авторських прав на фото.

Отже, публікувати чужі фото/відеоматеріали заборонено, навіть, якщо вони знаходяться у вільному доступі, адже за це передбачено покарання.

Авторське право та штучний інтелект: чому використання нейромережі порушує авторські права?

Жанр: Замітка

Дата публікації: 10.04.2024

Сьогодні світ заповнив штучний інтелект. Нейромережа активно використовується у всіх сферах життя і значною мірою полегшує його: чат GPT дає відповіді на усі запитання, а в інших нейромережах можна створити оригінальні графічні зображення, написати сценарій до фільму, текст пісні та багато іншого.

Штучний інтелект – це сукупність комп'ютерних технологій, які здатні розв'язувати дуже складні завдання. Сучасна нейромережа розумна і здатна постійно

самовдосконалюватись, вона наділена людськими якостями, тому дає такі відповіді, які могла б дати людина.

Штучний інтелект працює на основі змішування інформації, до якої він має доступ. Таким чином, нейромережа аналізує інформацію в Інтернеті і створює щось оригінальне на основі цього. Таким чином, відповідь є унікальною та не сплагіаченою.

Тим не менш, все частіше штучний інтелект стає не лише творцем оригінальних текстів, графічних зображень та відеоматеріалів, але й причиною порушення авторських прав. До суду звертаються ті, хто у доповіді штучного інтелекту розгледів щось схоже на вже наявні твори, фото і так далі. Midjourney, GPT та багато інших програм можуть включати ті об'єкти, які захищають авторські права, адже вони генерують результат на основі наявного, створеного людиною.

Цього року в Україні був скандал, пов'язаний з відеозаписами Миколи Тищенка, які, як стверджує нардеп, згенеровані нейромережею. Відео були опубліковані як у соцмережах, так і на ресурсі Гордон. На цих записах Тищенко вимагає гроші за розвиток бандитського бізнесу для впливової людини. Крім цього, він хоче відкрити декілька ресторанів закордоном за чужі гроші. Сам чоловік стверджує: «Анонсовано дуже багато записів із голосом дуже схожим на мій. Усі вони — фейк, зроблений з використанням нейромережі. Таких переговорів ніколи не було. Грошей ні від кого не брав і не візьму! Уважно подивіться це відео!». Користувачі сомереж неоднозначно реагують на слова Тищенка: дехто повірив, що відео фейкові, а дехто стверджує, що вони правдиві.

Отож, використання штучного інтелекту може стати причиною дезінформації та порушення авторських прав.

Правове положення журналіста в Україні: де межа журналістських розслідувань?

Жанр: Замітка

Дата публікації: 10.04.2024

На сьогоднішній день дуже часто стаються скандали, пов'язані з журналістськими розслідуваннями, люди неодноразово звинувачували журналістів у тому, що вони переходять усі межі. Відповідно до [ст.34 Конституції України](#),

кожен має право на власну думку, кожен журналіст може зберігати та поширювати ту інформацію, яка яку вважає за потрібне, якщо вона є достовірною.

Гарантії щодо діяльності журналістів закріплені у [статті 23 Закону України «Про інформацію»](#). Відповідно до цих гарантій передбачено такі пункти:

1. Під час професійної діяльності журналіст має право здійснювати аудіо- та відеозаписи з використанням відповідних технічних засобів, окрім випадків, передбачених законом.

2. Журналіст може безперешкодно відвідувати відкриті заходи, приміщення, де збираються представники влади тощо.

3. Журналіст може не розкривати джерело інформації, окрім тих випадків, коли він зобов'язаний зробити це на підставі рішення суду.

4. Після пред'явлення документа, що підтверджує його професійну належність, журналіст має право збирати інформацію в районах стихійного лиха, катастроф, аварій, масових безпорядків, воєнних дій та на територіях, де оголошено надзвичайний стан, надзвичайну ситуацію тощо.

Важливим аспектом діяльності журналіста є його особисте життя. Як і будь-який громадянин він має право на проведення дозвілля, відпочинок, особисту діяльність. У січні цього року виник [медіаскандал](#), пов'язаний з діяльністю Bihus.Info. У мережі з'явилося відео, на якому зафіксовано прослуховування телефонних розмов та відеозйомку номера готелю, де, відповідно до заяв співробітників, журналісти видання здійснюють спроби вживання наркотиків. Користувачі соцмереж засудили діяльність, пов'язану з порушенням особистих кордонів, стеженням за людьми, навіть президент України Володимир Зеленський висловив своє засудження щодо будь-яких актів тиску на журналістів, наголосивши на тому, що це неприпустимо. З'явилися питання про те, хто в Україні має право здійснювати прослуховування громадян, і кому вигідний цей скандал з Bihus.Info. Як виявилось, журналістів прослуховували співробітники СБУ, що вважається протизаконним та порушує права людини на особисте життя та діяльність.

Захист інтелектуального права: чи можна використовувати чужі матеріали у власних цілях?

Жанр: Замітка

Дата публікації: 10.04.2024

Як захистити інтелектуальну власність в сучасних умовах, коли багато людей полюбляють комбінацію «Ctrl C + Ctrl V», і, таким чином, порушуються авторські права.

Згідно з законодавством України інтелектуальна власність — це право на використання інтелектуальної власності, яке реалізується протягом певного часу. Законодавство захищає такий продукт завдяки випуску патентів або торгової марки.

Інтелектуальна власність не має фізичного вияву, тому її дуже легко «вкрати». Щодня мільйони людей завантажують в Інтернеті об'єкти інтелектуальної власності інших і, навіть, не здогадуються про порушення авторського права. Об'єктом інтелектуальної власності можуть бути книги, логотипи, слогани, нові види тварин та рослин, текстів пісень тощо.

У Законі № 3792-ХІІ вказано, що не можна використовувати інтелектуальну власність особи без її дозволу і за це передбачається відповідальність. Варто зазначити, що охорона інтелектуальної власності на об'єкт діє протягом життя власника та ще 70 років після його смерті. При цьому реєстрація об'єкта інтелектуальної власності не є обов'язковою в Україні, але за порушення прав автор може звернутися до суду.

Нещодавно в Україні відбувся випадок, пов'язаний з діяльністю психолога-афериста Спартака Субботи, який, як виявилось, не здобував професію психолога, хоча створив прибутковий YouTube-канал, пов'язаний саме з психологією. Після викриття Субботи шахрай намагався привласнити логотип каналу для того, щоб надалі знімати відео та просувати свою діяльність, адже на сьогоднішній день у нього все ще є прихильники. Тим не менш, дизайнер лого Богдан Щербаков у своєму Telegram-каналі написав, що жодних прав на логотип Спартакові Субботі він не передавав, тому авторські права належать йому: «Я володію авторськими правами на логотип, вони були й залишаються в мене. Ніколи й нікому моє авторське право не переходило й не передавалося. Спартак Суббота порушує авторське право, що є порушенням законів України».

Порушники інтелектуального права в Україні можуть отримати штраф від 10 до 200 неоподаткованих мінімальних прибутків. Окрім цього, порушника може бути

ув'язнено строком від 2 до 6 років з конфіскацією усіх незаконно використаних матеріалів.

Законодавче регулювання видавничої справи в Україні: суперечності та виклики

Жанр: Замітка

Дата публікації: 10.04.2024

Видавнича справа в Україні знаходиться під захистом законодавства ([ЗУ «Про видавничу справу»](#)). Як відомо, видавнича справа включає у себе різні аспекти, які стосуються видавничої діяльності готових продуктів, видавництва оригінальної продукції та їх подальше розповсюдження. Суб'єктами цієї справи можуть бути як фізичні, так і юридичні особи України та іноземних держав.

Один із основних інструментів регулювання цієї сфери – Державний реєстр видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції. Цей реєстр створений для обліку суб'єктів видавничої справи та регулює їхню діяльність у відповідності з установленими нормами та вимогами. Після внесення до реєстру та отримання відповідного свідоцтва, суб'єкти можуть виконувати свою видавничу діяльність.

У зв'язку з військовим станом та агресією росії проти України, особлива увага звертається на представлення будь-чого українського на міжнародних платформах. Не так давно відбувся «книжковий скандал», з найбільшим онлайн-магазином YakaBoo, який співпрацює з багатьма українськими видавництвами. Користувачі Інтернету, видавництва та письменники звинуватили магазин у проросійській позиції, оскільки знайшли докази співпраці онлайн-платформи з російським видавництвом «Альпіна». Тим не менш, YakaBoo стверджує, що відстоює українські цінності та не співпрацює з видавництвами держави-агресорки.

Отже, у сучасних умовах важливо також регулювати діяльність видавництв відповідно до співпраці на міжнародній арені, адже деякі з них продовжують підпільно співпрацювати з російськими видавництвами та авторами.

Правові аспекти функціонування інформаційних агентств в Україні

Жанр: Замітка

Дата публікації: 10.04.2024

Інформаційні агентства в сучасному світі відіграють ключову роль у роботі журналістів. Вони є джерелом новин для масової аудиторії, забезпечуючи суспільство актуальною інформацією про події в країні та світі. Однак, їх функціонування має свої правові аспекти, які регулюються законодавством України.

Згідно з законодавством, діяльність інформаційних агентств підпадає під визначення суб'єкта масової інформації, що зазначено в Законі України «Про засоби масової інформації». Це означає, що вони мають відповідати вимогам щодо реєстрації, ліцензування та іншим аспектам, що регулюються законом.

Одним із ключових аспектів є додержання принципів свободи слова та інформації. Законодавство забезпечує право на свободу висловлювання думок через засоби масової інформації без обмежень, які не передбачені законом. Це означає, що інформаційні агентства мають право на незалежну діяльність та розповсюдження інформації, необхідної для суспільства.

Крім того, вони зобов'язані дотримуватися законодавства щодо захисту персональних даних та інших прав громадян. Це включає в себе обов'язок не порушувати приватність осіб у процесі збирання та оприлюднення інформації.

Українське законодавство також встановлює відповідальність за поширення недостовірної інформації та порушення інших законів у сфері засобів масової інформації. Це означає, що інформаційні агентства повинні дотримуватися високих журналістських стандартів та етики у своїй роботі.

Отже, правові аспекти діяльності інформаційних агентств в Україні є важливою складовою їхньої роботи. Дотримання законодавства та високих стандартів професійної етики допомагає у наданні достовірної інформації для громадськості.

«Після повномасштабного вторгнення росії в Україну моє ставлення до ЗМІ змінилося», - Олена Шпак

Жанр: Інтерв'ю

Дата публікації: 01.05.2024

ЗМІ відіграють важливу роль у житті кожного громадянина. З початку повномасштабного вторгнення за допомогою ЗМІ українці дізнаються найбільш актуальну інформацію, стежать за подіями в світі та в країні. У медійному просторі

з'явилося багато недобросовісних ресурсів, що надають завідомо неправдиву інформацію, тож на другий рік війни довіра аудиторії до українських ЗМІ значно похитнулася. Пересічна українка, студентка юридичного факультету, Олена Шпак погодилась надати коротке інтерв'ю для телеграм-каналу «МедіаПраво».

– Скажіть, будь ласка, чи використовуєте ви ЗМІ в своєму житті? Яку роль вони відіграють?

– Звісно, ЗМІ відіграють важливу роль у моєму житті. Я використовую їх для отримання актуальної інформації про події в Україні та світі, оновлення про політику, економіку, культуру, спорт і багато іншого. Вони допомагають мені бути в курсі останніх новин і подій, що відбуваються навколо, а також розширюють мої знання. Усе це робить ЗМІ невід'ємною частиною мого повсякденного життя. Однак, після повномасштабного вторгнення росії в Україну моє ставлення до ЗМІ змінилося.

– Що саме змінилось?

– Я почала активніше перевіряти джерела інформації, достовірність новин, аналізувати їх та враховувати різні точки зору. Я пам'ятаю, що у перші дні вторгнення був величезний потік інформації і я просто не встигала все аналізувати. Російські медіа часто використовуються для поширення пропаганди та маніпулювання суспільною думкою, тому я намагалася обирати об'єктивні та незалежні джерела інформації. Я не хотіла брати інформацію тільки з телеграм-каналів, де часто публікували фейки, тому часто слухала Єдиний телемарафон. Щоправда згодом почала сумніватись у їх об'єктивності...

– Що саме навело вас на сумніви? Були приводи не довіряти офіційним ЗМІ?

– Якщо чесно, то так. Були випадки фальсифікації та маніпуляції інформацією як з боку Марафону, так і інших окремих ЗМІ, які використовували війну як засіб політичної пропаганди. Однак, я намагалася порівнювати інформацію з різних джерел, залучати до аналізу альтернативні джерела та думки експертів.

– Як ви ставитесь до думок політичних експертів у ЗМІ?

– Хм, щодо політичних експертів у ЗМІ... Якщо говорити просто, то думки цих людей не завжди сходяться з думками громадян. Вони можуть дати свою думку, але іноді вона може бути суперечною і неправдивою. Особисто я так думаю.

– Які ЗМІ ви використовуєте найчастіше на даний момент?

– Зазвичай я опираюся на різні джерела новин, потім їх порівнюю, але якщо мова йде про те що використовується мною найчастіше зараз, то це все-таки у більшості випадків телеграм-канали, наприклад «Миколаївський Ваньок». Якщо є небезпека через ракети або щось подібне, вони швидко про це пишуть, щоб усі були в курсі та могли перейти в укриття. Тобто, якщо є небезпека, я дізнаюся про це майже одразу.

– На Вашу думку, які є позитивні та негативні фактори в українських ЗМІ?

– Про позитивні аспекти українських ЗМІ можна сказати, що вони надають громадянам доступ до актуальної інформації, допомагають збагатити знання про події в країні та світі і їхні матеріали можуть бути корисними для усвідомлення суспільних проблем. ЗМІ також виконують функцію контролю за владою, висвітлюючи корупційні схеми та інші порушення. Щодо негативних аспектів, варто відзначити, що зараз більшість ЗМІ можуть поширювати необ'єктивну інформацію, перекручувати факти або залежати від певних політичних чи комерційних інтересів. Саме через політичні погляди я втратила довіру до Марафону. Мені іноді здається, що вже нікому не можна довіряти.

– На сьогоднішній день чи підтримуєте українські ЗМІ?

– Так, наскільки це можливо. Вони грають важливу роль у цій війні. Я навіть вважаю, що робота українських ЗМІ є фактором зміцнення демократії. Але важливо віддавати перевагу об'єктивним та достовірним джерелам інформації, а також критично ставитися до отриманої інформації і перевіряти її з декількох джерел перед тим, як робити висновки.

«Авторські твори захищені законом, навіть від ШІ, але надихатись чужими творами не заборонено...», – Катерина Таранущенко

Жанр: Інтерв'ю

Дата публікації: 01.05.2024

Магістр зі спеціальності права Катерина у рамках інтерв'ю для каналу «МедіаПраво» поділилась знаннями у галузі авторського права, пояснила як законно використовувати матеріали, створені за допомогою штучного інтелекту та як захистити власні твори.

Штучний інтелект вже давно демонструє здатність генерувати музику, текст, малюнки та навіть komponувати вірші, що несе за собою цілу низку нагальних правових питань. Тому хотілось би дізнатись чи легально взагалі використовувати надбання ШІ?

Звертаючись до українського законодавства, штучний інтелект не може бути автором та мати авторські права на створені об'єкти, так як для набуття авторських прав потрібен творчий внесок людини. Однак ці неоригінальні твори, створені ШІ, захищені правом особливого роду і їхні власники можуть ліцензувати, передавати та захищати це право.

– Якщо програма не може бути автором, тоді хто?

– Згідно зі ст. 1 Закону України «Про авторське право», автор - це фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір, а згідно 33 ст. ЗУ «Про авторське право і суміжні права» - у результаті утворення неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, особисті немайнові права не виникають. Але не все так просто. У разі якщо неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, є результатом використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав, то відповідний суб'єкт користується правом особливого роду (*sui generis*).

Таке право представляє собою сукупність положень, що відрізняються від загальних правових норм. Вони розповсюджуються на об'єкти, які створені комп'ютерними технологіями та не містять креативної складової. Також у їхньому створенні людина не бере участі.

Суб'єктом права *sui generis* може бути особа, яка володіє майновими правами або має ліцензійні повноваження, наприклад автори, що створили програму будь-якої нейромережі, їхні спадкоємці та навіть користувачі цієї програми. Задля регулювання права особливого роду можна укласти угоду, часто користувачі натискають галочку, що вони ознайомлені з умовами користування мережею, але тим самим вони погоджуються на пропоновані умови.

– Тобто якщо пройти реєстрацію у нейронній мережі, то це зробить користувача правомірним і він матиме право на використання матеріалів?

– По суті так, але поняття штучного інтелекту є досить новим для українського законодавства. Тому сьогодні є проблеми з чітким визначенням правового статусу

ШІ та регулюванням прав та обов'язків пов'язаних з використанням нейромереж. Якщо глибше вивчити питання авторського права, то постане цілий ряд питань, пов'язаних з авторськими правами на твори, створені за допомогою ШІ. Не так давно в Україні почалася робота над удосконаленням правового регулювання щодо використання ШІ. У 20-ому році наприклад була складена Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні (схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 року №1556-р), де були визначені поняття, мета, принципи розвитку нейромереж в нашій країні. Також у 23-ому році ухвалили нову редакцію ЗУ «Про авторське право і суміжні права», де було врегульовано питання авторського права на твори, створені за допомогою комп'ютерних технологій, зокрема ШІ. Подібна новела у нас з'явилася вперше.

- Можливо у міжнародному праві є визначення щодо цього?
- У більшості країн світу таке саме регулювання щодо нейромереж — ШІ не може бути визнаний автором, так як під час вирішення питання про виникнення авторського права суд керується звертає увагу на оригінальність, наявність інтелектуального і творчого внеску автора, а також його безпосередньої участі. ЄСПЛ (Європейський суд з прав людини) часто виносив рішення, де було прописано, що авторське право можна застосовувати лише до твору, що є результатом оригінального інтелектуального внеску автора.

Це значить, що роботи, створені за допомогою ШІ, можуть бути захищені авторським правом тільки у разі значного впливу людини під час їх створення. Проте ніде не зазначено яким саме має бути творчий внесок автора, а отже це також залишається прогалиною у законі. На практиці такі твори не захищені авторським правом.

- Якщо говорити про принцип роботи ШІ, то він змішує вже наявні у відкритому доступі матеріали, тим самим «навчається» на прикладі творів чужих авторів, черпає інформацію та синтезує її для створення власного твору. До прикладу, якщо нейромережі потрібно «намалювати» картину, то вона бере за приклад картини відомих художників. Для створення власного зображення вона аналізує стиль малювання обраного нею автора. Так само при написанні віршів штучний інтелект може наслідувати стиль римування поетів. Чи не порушує це авторські права творців тих чи інших матеріалів на основі яких ШІ видає результат?

– Авторські твори захищені законом, навіть від ШІ, але надихатись чужими творами не заборонено. З юридичної точки зору ШІ лише надихається творами інших і його творіння будуть суттєво відрізнятись від оригіналів, тож де-факто і де-юре – це нові твори. Спірне питання простежується тільки на самому початку процесу створення твору, адже початкові дані, які використовує нейромережа, мають авторів, за якими юридично закріплені авторські права на ті чи інші твори. Вже на основі отриманих «знань» ШІ використовує схожу концепцію, що були використані авторами оригінальних творів, для створення фото, відео, текстів тощо. Проте ні ідеї, ні методи, ані концептуальні складові не підпадають під захист авторського права. Кінцевий результат програм штучного інтелекту може бути схожий на приклади, які використовувались при «навчанні», але вони не є ідентичними копіями оригінальних творів. І як ви самі зазначили, ШІ використовує техніку змішування об'єктів між собою для створення нових, а отже порушення авторського права не відбувається. Нейромережі використовують об'єкти, які захищені авторським правом, лише в цілях навчання. Обробка даних та матеріалів задля тренування штучного інтелекту у мережі вважається добросовісним використанням.

– А якщо автори не хочуть щоб ШІ тренувався на їхньому творчому доробку? Є можливість захистити свої оригінальні твори від використання їх програмами ШІ?

– Так. Для цього навіть була створена окрема програма, за іронією — також штучним інтелектом. Вона називається NO AI. За допомогою цієї програмки можна захистити свої художні твори та запобігти їх потраплянню у бази нейромереж. Також вдалим кроком для захисту творів – це маркування водяними знаками. Це як сучасний підпис на картинах.

Моторошні реалії воєнної журналістики: рецензія на фільм «Повстання Штатів»

Жанр: Рецензія

Дата публікації: 10.04.2024

11 квітня 2024 року в українському прокаті з'явився воєнний бойовик "Повстання Штатів" (Civil War). Британський режисер Алекс Гарленд, що став автором таких кінокартин як: "Ex Machina" (2014), "Анігіляція" (2018), "Чоловічий

рід" (2022) цього року запропонував світові поринути у професійну роботу журналістів.

Події фільму розгортаються в альтернативній реальності на тлі громадянської війни в США, де президент-диктатор всупереч нормам закону узурпував владу та залишився на третій термін. (Щось нагадує, чи не так?)

За сюжетом четверо кореспондентів у трьох поколіннях – ветеран газетної журналістики Семмі, пара середніх років: фотожурналістка Лі та репортер Джоел, а також молода дівчина-новачок Джессі – вирушають у небезпечну подорож охопленою боями Америкою, від Нью-Йорка до Вашингтона, ризикуючи своїми життями, заради створення ексклюзивного матеріалу, гідного Пуліцерівської премії.

На шляху до столиці вони зустрічають своїх колег-конкурентів з Гонконга, які загрожують дістатися до центру подій першими. Заради цих «перегонів», журналісти знехтували правилами безпеки, внаслідок чого потрапили у полон, де журналістів з Гонконгу було вбито через націоналістичні настрої. У цій сцені цікавим є погляд з точки зору захисту прав журналістів в умовах воєнних дій.

Якщо виходити з норм міжнародного гуманітарного права, то журналісти не мають особливого статусу в умовах збройного конфлікту. Тобто, вони прирівняні до звичайних цивільних осіб, яким надається загальна система гарантій.

Ключовим документом, у даному випадку, є Конвенція про захист цивільного населення під час війни. В ній закріплено перелік гарантій, які поширюються і на журналістів, зокрема заборона насилля над життям й особистістю, а також заборона захоплення у заручники.

Проте слід пам'ятати, що права журналістів як закордоном, так і в Україні на практиці порушуються дуже часто, особливо під час надзвичайних ситуацій, тому важливо дотримуватись правил безпеки і керуватися здоровим глуздом (наприклад не їхати знімати сюжет у місця, де панують націоналістичні погляди, якщо вони вважають тебе ворогом).

Деякі сцени війни можуть викликати неприємні емоції, особливо у українців, адже кінострічка переповнена характерною для жанру стріляниною, масованими вбивствами та вибухами, проте фільм вартий уваги і стане корисним прикладом як для досвідчених, так і для майбутніх журналістів.

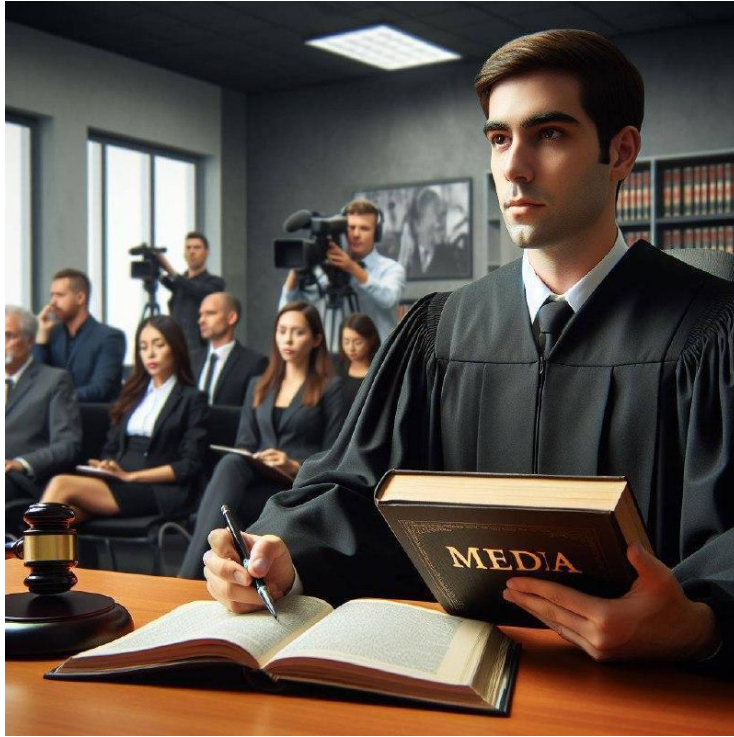
Додаток Б. Скріншоти з телеканалу “Медіаправо”.

1) Фото, що були згенеровані штучним інтелектом для каналу «МедіаПраво».

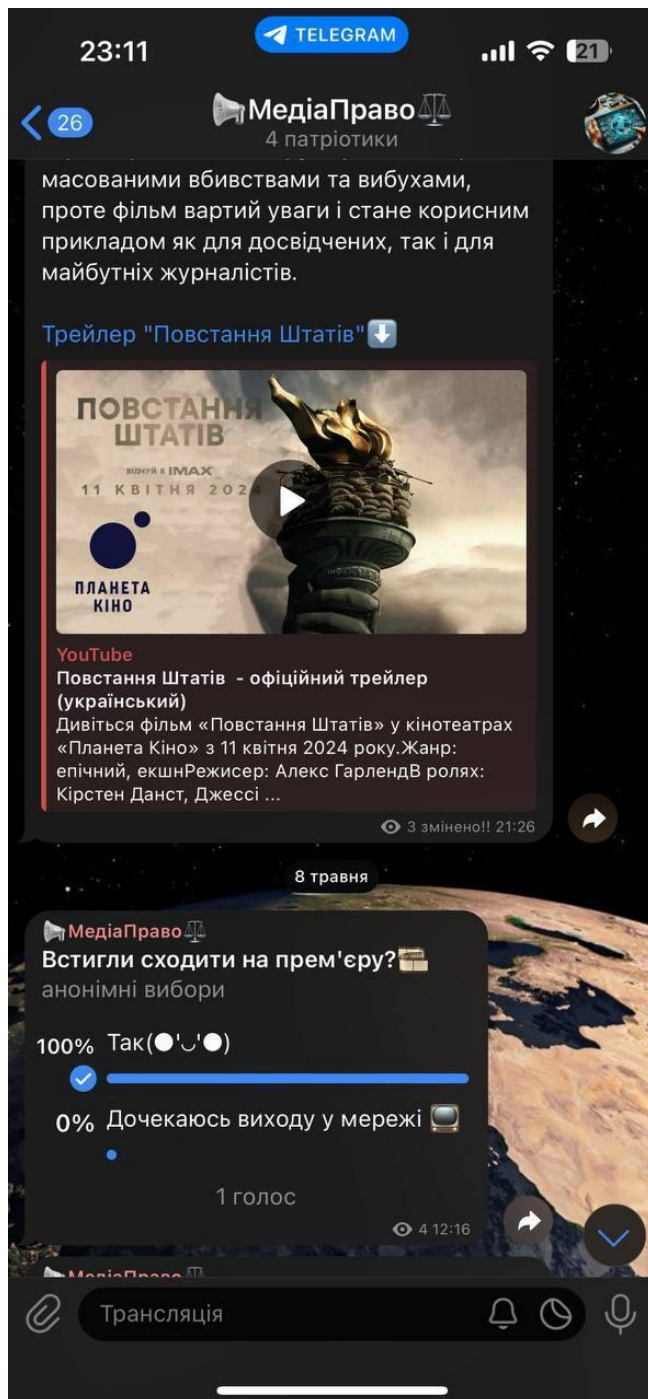
2) Фото, що
були

згенеровані штучним інтелектом для каналу «МедіаПраво».

3) Скріншот з телеграм-каналу «МедіаПраво».

4) Скріншот з телеграм-каналу «МедіаПраво».

АНОТАЦІЯ

Бакалаврський проєкт «Медіаправо. Юридичні аспекти діяльності українських журналістів. Захист прав журналістів в умовах війни» фокусується на особливостях діяльності українських журналістів, які працюють в умовах повномасштабного вторгнення рф в Україну. Методологія включає поєднання первинних та вторинних джерел, включаючи інтерв'ю, наукові статті, книги та звіти.

Метою творчого проєкту є створення серії журналістських матеріалів на інформаційну тематику, які пов'язані з юридичними аспектами діяльності журналістів, комплексним уявленням про юридичні аспекти діяльності українських журналістів, захист прав журналістів в умовах війни.

В рамках проєкту створено Телеграм-канал, який висвітлює різні аспекти професійної діяльності в умовах повномасштабного вторгнення. надає інформацію про роботу в надзвичайних умовах.

У роботі описано створення телеграм-каналу «МедіаПраво», який наповнено матеріалами про юридичні аспекти журналістської діяльності. Просування каналу «МедіаПраво» здійснювалося через соціальні мережі та співпрацю з іншими медіа-платформами, що сприяло його популяризації серед цільової аудиторії. Ресурс надає журналістам юридичну інформацію в умовах війни, підвищує їхню обізнаність та захищеність у професійній діяльності.

Ключові слова: медіаправо, журналістська діяльність, Україна, юридичні аспекти, захист журналістів.

ANNOTATION

Bachelor's Project: "Media Law. Legal Aspects of Ukrainian Journalists' Activities. Protection of Journalists' Rights in Wartime" focuses on the specific activities of Ukrainian journalists working under the conditions of the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine. The methodology includes a combination of primary and secondary sources, including interviews, scientific articles, books, and reports.

The goal of the creative project is to create a series of journalistic materials on

informational topics related to the legal aspects of journalists' activities, providing a comprehensive understanding of the legal aspects of Ukrainian journalists' activities and the protection of journalists' rights in wartime conditions.

As part of the project, a Telegram channel has been created, highlighting various aspects of professional activity under the conditions of the full-scale invasion, providing information about working in emergency conditions.

The work describes the creation of the Telegram channel "MediaLaw," which is filled with materials about the legal aspects of journalistic activities. The promotion of the "MediaLaw" channel was carried out through social networks and collaboration with other media platforms, contributing to its popularity among the target audience. The resource provides journalists with legal information in wartime conditions, increasing their awareness and protection in professional activities.

Keywords: media law, journalistic activity, Ukraine, legal aspects, protection of journalists.

